

OŚWIADCZENIE

W związku z uchwaleniem przez Sejm RP tzw. ustawy lustracyjnej (ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych dokumentów), czujemy się w obowiązku zaprotestować przeciwko jej niektórym rozwiązaniom, które naruszają prawa człowieka oraz zasadę rządów prawa.

Komitet Helsiński pragnie przypomnieć, że już na początku lat dziewięćdziesiątych opowiadał się za oparciem lustracji na zasadach godnych państwa prawnego, co wielokrotnie podkreślał, ostatnio w oświadczeniu z dnia 2 czerwca 2006 r. Rozwiązania przyjęte przez Sejm RP są sprzeczne z powyższymi zasadami.

1. W efekcie wprowadzenia ustawy osoby, które działały na rzecz demokratycznych przemian i były ofiarami systemu, zostaną zrównane z osobami, co do których istnieje podejrzenie współpracy z organami bezpieczeństwa. Nadanie tego samego statusu donosicielom i tym na których donoszono jest dla tych drugich dyskryminujące i moralnie nieuzasadnione.

2. Osoby, które nie zgodzą się z treścią wydanego przez IPN na mocy nowej ustawy zaświadczenia będą mogły odwołać się do sądów cywilnych i tam dochodzić prawdy. Stwierdzenie przez IPN faktu współpracy z organami bezpieczeństwa w czasach PRL będzie w praktyce oznaczać pozbawienie możliwości wykonywania licznych funkcji publicznych, a jego skutkiem będzie "śmierć cywilna". Dlatego też weryfikacja prawdziwości zaświadczeń wydawanych przez IPN, gdyby je utrzymano, musi być dokonywana przed sądami karnymi, a nie, jak przewiduje ustawa, cywilnymi. Tylko bowiem w postępowaniu karnym obowiązuje zasada domniemania niewinności, a także szereg innych gwarancji procesowych chroniących prawa i dobre imię publicznie pomówionego. W takiej sytuacji ciężar udowodnienia, że dana osoba była współpracownikiem organów bezpieczeństwa spoczywałby na IPN. Nie może być tak, że osoba kwestionująca prawdziwość zachowanych w zasobie IPN dokumentów musiałaby udowadniać swoją niewinność mając znikome w porównaniu z Instytutem Pamięi rozeznanie w zasobie archiwalnym i w ocenie znaczenia poszczególnych dokumentów.

3. Poważne zastrzeżenia budzi sprawa ujawniania zawartości teczek. W wypadku pokrzywdzonych (których status musi być utrzymany) oraz osób trzecich ujawnienie zawartości teczek mogłoby nastąpić wyłącznie za ich zgodą.

4. Niepokój budzi przewidziany tryb wydawania zaświadczeń przez IPN. Ustawa przewiduje, że osoby nią objęte mają obowiązek wystąpić w ciągu 3 miesięcy o zaświadczenie oraz mają prawo uzyskać je w zasadzie w ciągu roku, pod sankcją utraty zajmowanego stanowiska publicznego. Już teraz wiadomo, że IPN nie jest w stanie organizacyjnie podołać temu zadaniu. Uchwalenie prawa, o którym ustawodawca z góry wie, że jest niewykonalne, a jego konsekwencją będzie masowe naruszenie praw jednostki, stanowi jaskrawe pogwałcenie zasady zaufania obywatela do państwa oraz poprawnej legislacji - fundamentów państwa prawnego.

W związku z poważnymi wadami ustawy godzącymi w podstawowe prawa jednostki, apelujemy o jej rzetelne poprawienie lub też o jej całkowite odrzucenie i przygotowanie nowego projektu ustawy - w pełni respektującego prawa człowieka.

Warszawa, dnia 9 sierpnia 2006 r.

W imieniu członków Komitetu Helsińskiego w Polsce:

Haliny Bortnowskiej, Teresy Boguckiej, Janusza Grzelaka, Zbigniewa Hołdy, Jacka Kurczewskiego, Wojciecha Maziarzkiego, Michała Nawrockiego, Marka Antoniego Nowickiego, Danuty Przywary i Andrzeja Rzeplińskiego

Marek Antoni Nowicki